

DÜNYA İSLAM FORUMU WORLD ISLAMIC FORUM

**YETKİN KİŞİLER GRUBU
7. TOPLANTISI**

SONUÇ RAPORU (TASLAK)

**7TH MEETING OF EMINENT
PERSONS GROUP**

FINAL REPORT (DRAFT)

WORLD ISLAMIC FORUM
worldislamicforum.org

DÜNYA İSLAM FORUMU (DİF) YETKİN KİŞİLER GRUBU 7. TOPLANTISI SONUÇ RAPORU (TASLAK)

Dünya İslam Forumu Yetkin Kişiler Grubu 7. Toplantısı 22 Eylül 2016 tarihinde, Malezya'nın başkenti **Kuala Lumpur**'da düzenlenen 1. Dünya Müslüman Kadınlar Zirvesi ve Fuarı marjında gerçekleştirilmiştir.

İslam Ülkeleri Düşünce Kuruluşları Forumu'nun ilkinde oluşturulması önerilen, ikincisinde teyit edilen; ilk toplantısı 1 Mart 2012'de Bakü'de, 2. toplantısı 25 Mart 2013'te Kahire'de, 3. toplantısı 28 Ekim 2013'te Bağdat'ta, 4. toplantısı 20 Şubat 2014'te yine Bağdat'ta yapılan **ISTTP (İslam Ülkeleri Düşünce Kuruluşları Platformu) Akil Kişiler Kurulu 5. Toplantısı** 08 Mart 2015'te İslamabad'da **6. İslam Ülkeleri Düşünce Kuruluşları Forumu** marjında gerçekleştirilirken; Forum'un adının artık "**Dünya İslam Forumu - DİF**" (World Islamic Forum - WIF) olarak anılmasına ve Kurul'un adının da "**Yetkin Kişiler Grubu - YKG**" (Eminent Persons Group - EPG) olarak değiştirilmesine karar verilmiş ve İslamabad Deklarasyonu'nda beyan edilmiştir. **Dünya İslam Forumu Yetkin Kişiler Grubu 6. Toplantısı 23 Mayıs 2016** tarihinde, İran'ın **Yezd** şehrinde düzenlenen 7. Forum marjında gerçekleştirilmiştir.

A. DÜNYA İSLAM FORUMU (DİF) YETKİN KİŞİLER GRUBU

Prof. Shamseldin Zeinal ABDIN, ACDESS, Sudan

Prof. Zaleha KAMARUDDIN, Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi Rektörü

Prenses Basmah BINT SAUD, Kraliyet Ailesi, Suudi Arabistan

Dr. Hatem EL KADI, IDSC Başkanı, Mısır

Dr. Abdul Aziz SAGER, Gulf Araştırma Merkezi Başkanı, BAE

Dr. Abdusettar DERBİSALİ, Kazakistan Müslümanları Dinî İdaresi Başkanı

Büyükelçi Dr. Mostafa DOLATYAR, IPIS, İran

Senatör Müshahid Hussain SYED, IPRI, Pakistan

Senatör Humayun KABIR, BEI, Bangladeş

Elnur ASLANOV, Azerbaycan Cumhurbaşkanlığı Siyasi Analiz ve Enformasyon Destek Dairesi Başkanı

B. DİĞER KATILIMCILAR

Süleyman ŞENSOY, TASAM Başkanı

Büyükelçi (E) Murat BİLHAN, TASAM Başkan Yardımcısı

Büyükelçi (E) Prof. Dr. Ali Engin OBA, TASAM Başkan Danışmanı

Büyükelçi (E) Dr. Azmy KHALIFA, RCSS Akademik Danışmanı

Prof. Dr. Ahmet Sedat AYBAR, TASAM Başkan Danışmanı

Dr. Muharrem Hilmi ÖZEV, DİF & ISTTP Genel Sekreteri

Osman ORHAN, DİF & ISTTP Direktörü

C. DİF YETKİN KİŞİLER GRUBU 7. TOPLANTISI GÜNDEMİ

01. Giriş

02. Dünya Müslüman Kadınlar Zirvesi ile İlgili Konular

03. 2017'de Türkiye'de Yapılacak 2. Dünya Müslüman Kadınlar Zirvesi ile İlgili Öneriler

04. Dünya İslam Forumu Yetkin Kişiler Grubu Faaliyetleri ile İlgili Öneri ve Mülahazalar

05. 8. Dünya İslam Forumu ile ilgili öneriler

06. İslam Dünyasıyla İlgili Öneri ve Mülahazalar

07. Diğer Meseleler

D. TOPLANTI ÖZETİ

DMKZ (Dünya Müslüman Kadınlar Zirvesi) ile İlgili Konular

Malezya’da düzenlenen Dünya Müslüman Kadınlar Zirvesi kadınlarla ilgili olarak küresel düzeyde düzenlenen en büyük etkinlik olmuştur. Malezya’da ilki düzenlenen DMKZ’nin diğer İslam ülkelerine devredilmesi ve başarısı gittikçe artan etkinlikler dizisine dönüştürülmesi gerekmektedir. DMKZ DİF (Dünya İslam Forumu) faaliyetleri çerçevesinde büyük önem taşımaktadır. 2017 yılında ikincisi Türkiye’de düzenlenecek olan DMKZ’nin daha sonraki etkinlikleri için diğer İslam ülkelerinin de coğrafi ve demografik dengelerin göz önünde bulundurularak ev sahipliği yapması büyük önem arz etmektedir. DMKZ gibi etkinliklerin düzenlenmesi devlet kademelerinin ve İİT gibi uluslararası kurumların yakın ilgi ve desteği sayesinde ve büyük çabalarla gerçekleştirilebilmektedir. Bu tür etkinliklerin önemini ilgili makamlar nezdinde anlatılabilmesi ve toplantıların İslam dünyasında ve uluslararası kamuoyunda hüsnu kabul görece şekilde düzenlenebilmesi için Yetkin Kişiler Grubu başta olmak üzere tüm ilgililerin daha fazla çaba göstermesi gerekmektedir.

Kadın hakları ile ilgili tartışmalar modernleşmenin getirdiği sıkıntılar nedeniyle öncelikle Batı dünyasında başlamıştır. Doğal olarak tartışmalarda bir Batı perspektifi hâkimdir. Bu durum “erkeği dışlayan” ve toplumun erkek-kadın ekseninde bölünmesi mümkünmüş gibi algılanmasına neden olan bir kadın hakları anlayışını doğurmuştur. Oysa insan doğası erkek ve kadının birlikte çalışmasını gerektirmektedir. Kadınlar da, tıpkı erkekler gibi, bir takım haklara sahiptir. Bu nedenle kadın hakları konusunun İslami bir bakış açısıyla ele alınması ve bu konuda erkeğin rolünü göz ardı etmeyen bir yaklaşım geliştirilmesi gerekmektedir.

İmkânları yerinde olan İslam ülkeleri sorunlu İslam ülkelerinden gelen kız öğrenciler için eğitim imkanları sunmalıdır. Hâlihazırda Malezya; Suriye, Filistin, Irak, Yemen ve Afganistan’dan gelen çok sayıda kız öğrenciye burs imkânı sağlamaktadır. Programın, sekreteryası Malezya’da kalmak üzere Türkiye, İran, Körfez İşbirliği Konseyi üyeleri gibi ülkeleri kapsayacak şekilde genişletilmesi önerilmektedir.

DMKZ etkinlikleri İslam dünyası düzeyinde birçok açıdan yeni bir inisiyatif özelliği taşımaktadır. Bu inisiyatif iki bakımdan özellikle önemlidir. Birincisi, kadın sorunu ile ilgili bütün literatür Batı tarafından üretilmektedir. Bu ise sorunun İslam ülkelerine özgü yönlerinin anlaşılmasını ve özgün çözüm önerileri geliştirilmesini engellemektedir. DMKZ girişimi ve bu çerçevede gerçekleştirilecek müstakbel faaliyetler, bu konuda İslam dünyasının kendi dinamikleri çerçevesinde önemli katkı sağlayacaktır. İkincisi ise, küreselleşme çağında kültürel ve ekonomik küreselleşme faaliyetlerinin kadınlar üzerinden gerçekleştirilmesidir. Çünkü - erkek ya da kadın - her insan bir kadın tarafından yetiştirilmektedir. Öte yandan, küreselleşmenin gerektirdiği yeni tüketim kalıplarının yaygınlaştırılması için yürütülen çabalar kadın merkezlidir. Bu nedenle DMKZ çalışmalarının, İslam dünyasında kadının hak ettiği özgün yeri alması için önemli katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Yetkin Kişiler Grubu olarak bu girişimin başlatılmasına büyük katkı sağlayan Malezya İslam Üniversitesi Rektörü Prof. Zaleha KAMARUDDIN’e ve Malezya Hükümeti yetkililerine şükranlar ifade edilmiştir.

Kadın sorununun çözümü ile ilgili çalışmaların sloganik düzeyden kurtarılması, kadına dönük sitayiş söyleminden öteye taşınması ve eyleme dökülmesi gerekmektedir. Özelde İslam dünyası, genelde tüm dünya, kültürel bir “tek-tipleşme” tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu noktada kadının rolü merkezîdir. Oysa hem İslam dünyası düzeyinde, hem de tüm dünyada “tek-tipleşmeyi” değil “kesrette vahdet” ilkesini hayata geçirmek durumundayız.

Türkiye’den DMKZ’ye katılmak üzere gelen delege sayısı 135’tir. Çok sayıda kurum bu sürece destek sağlamıştır. Bu yöndeki katkıların nitelik ve nicelik bakımından artırılması gerekmektedir. Kadın sorunu ile ilgili çalışmaların kendine özgü güçlükleri bulunmakta ise de, ehemmiyetine binaen konu üzerinde daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

Malezya gibi bazı İslam ülkelerinin kadın sorunu konusunda hayli mesafe kat ettikleri bir gerçektir. İslam ülkelerinde sorunla ilgili çalışmalarda önde giden ülkelerin deneyimleri harmanlanmalı ve paylaşılmalıdır.

Kadınlar sadece anne değildir, dolayısıyla savaş pilotluğundan öğretmenliğe toplumda her rolü üstlenebilmelidirler. Müzik, kültür, spor gibi etkinliklerde ve her meslekte kadınların rolü güçlendirilmelidir. Fırsat verildiği takdirde kadınlar kendilerini gösterecek ve kanıtlayacaklardır. Ortalama nüfusun yarısını kadınlar teşkil ettiğine göre, kadınların yeterince etkin olamadığı ülkelerin başarılı olması söz konusu değildir. Çünkü tek kanatlı hiçbir ülke uçamaz. Potansiyelimizin sadece yarısını kullanarak kalkınamayız.

İstatistiklere bakıldığında İslam ülkelerinin kadın katılımı konusunda en alt sıralarda yer aldığı görülmektedir. Güvenlik ve sağlık gibi alanlarda kadınların en az %30, %40 gibi oranlarla temsili sağlanmalıdır. Aslında temel sorunun eğitim politikalarındaki hatalarla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bazı İslam ülkelerinde üniversiteli kız öğrenci oranı %70’lere yaklaşmasına rağmen, barış inşası ve kalkınma gibi konularda kadın katkısı yeterince gelişmemiştir.

Erken evlenme, toplumun kız çocuklara bakışı, kadına karşı şiddet en ciddi problemdir. Kadına karşı şiddet küresel bir problemdir ve Müslüman kadınlar da bu problemde bir şekilde etkilenmektedirler. Kadınların eşit, adil ve hakkaniyetle muamele görmeleri sağlanmalıdır.

Kadınla ilgili sorunların önemli bir kısmı da geleneksel dönemden modern döneme geçişte yaşanan toplumsal gelişmeleri ve bu gelişmeler karşısında İslami gereklilikleri tam olarak anlayamamamızdan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda İslam dünyasındaki kadın örgütlenmeleri arasındaki irtibatın güçlendirilmesi gerekmektedir.

İİT bu konuda İslam ülkeleri için temel bir eşgüdüm mekanizması işlevi üstlenmeli, DİF ve El Ezher Üniversitesi gibi kurumlar sürece ellerinden gelen katkıyı sağlamalıdır.

Kadın sorunu modern sosyolojik koşulların dayatması ile ortaya çıkmış evrensel bir sorundur ve İslam dünyası da bundan bir şekilde etkilenmektedir. Bu sorunun çözümü için bölücü ve ayrıştırıcı bir dil kullanılmaktan çekinmeli ve “Yaratılanı hoş gördüm Yaradan’dan ötürü” mantığıyla hareket edilmelidir.

Dünya İslam Forumu Yetkin Kişiler Grubu Faaliyetleri ile İlgili Öneri ve Mülahazalar

Eleştirel bilgi temelli sivil yapılanma ne kadar güçlenirse İslam dünyasını bir araya getirmek ve sosyal sorunları çözmek o kadar kolaylaşacaktır. Sekiz yıl önce bazı resmî ve uluslararası kurumlar himayesinde idealizm ve profesyonelliğin ortak eseri ve sivil bir inisiyatif olarak başlayan Dünya İslam Forumu (DİF); Yetkin Kişiler Grubu (YKG) Çalışmaları ve DMKZ düzeyinde çok önemli aşamalar kaydetmiştir.

Temel hareket noktası eleştirel düşüncenin kurumsallaşması ve bu yöndeki kurumların artmasını teşvik olan Forum'un ve Forum şemsiyesi altında gerçekleştirilen diğer etkinliklerin sivil özelliğinin korunması, STK faaliyetleri bakımından çağın oldukça gerisinde kalan İslam ülkeleri için canlı bir örnek teşkil etmektedir. Sürdürülebilirlik bakımından sivil inisiyatiflerin en önemli sorununun finansman olduğu belirtilmelidir. Finansal sorunların aşılması için kamu kaynaklarından istifadenin kolaylaştırılması yanında sivil bilincin geliştirilmesi de büyük önem taşımaktadır.

DİF ve diğer platformlarda yürütülen çalışmaların daha etkili hâle getirilmesi için gerekli önlemler tartışılmalıdır. Çağın sorunlarının nasıl aşılacağı konusunda İslam medeniyeti henüz çok şey söylememiştir. Sorunların çözümüne dair İslami bakış açısı geliştirilmeli ve bu tüm dünyaya anlatılmalıdır.

İslam dünyasında farklı düşüncelerin tartışılabilmesi için mevcut mekanizmaların daha iyi çalıştırılması ve yeni mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir. YKG'nin yılda bir ya da iki kez toplanarak sorunları tartışması yeterli değildir, daimî bir irtibat mekanizması oluşturulmalı, üniversiteler ve düşünce kuruluşlarının sahip olduğu kapasiteden daha fazla yararlanmanın yolları bulunmalıdır. Her sorun alanı ve bölge için özgün çalışmalar yürütülmeli, farklı ülkelerin bakış açıları tartışmaya açılmalıdır.

YKG üyelerinden her biri bir alanda uzmanlaştığı için İslam dünyasının sorunları ile ilgili başka alanlarda çalışan uzmanların görüşlerinden istifade edilmek üzere kurul faaliyetlerine çağrılması uygun olacaktır.

8. Dünya İslam Forumu etkinliğin tarihsel bir kültür başkenti olan Herat'ta düzenlenmesi için Afganistan Hükümeti Dışişleri Bakanlığından Forum sekreterliğine resmî bir başvuru gelmiş durumdadır. Herat'ın bu etkinliğe ev sahipliği yapması önündeki tek engel güvenlik sorunudur. Afganistan hükümeti güvenliği azami derecede sağlayacağına dair güvence vermişse de, katılımcıların Herat'a gitme konusunda tereddüt edecekleri ve katılımın sınırlı kalacağı mülahaza edilmektedir. Talep gelmesi hâlinde bu etkinliğin, ya da sıradaki etkinliklerden birinin, Orta Asya ülkelerinden birinde, bunun da mümkün olmaması hâlinde Türkiye'de düzenlenmesinin daha uygun olacağı dile getirilmiştir.

Bölgesel düzen, ortak güvenlik, güç dengesi, uyum, ittifak, hegemonya, bütünleşme, tarihî travmalar, yükselen güçler, bölge-dışı güçler gibi kavramlar çerçevesinde nitelikli incelemeler yapılmalı ve karar alıcılara sunulmalıdır.

Yoksulluk, çevre ve terör sorunlarını kapsayan bir üst başlık 8. Dünya İslam Forumu'nun ana teması olabilir. Şiddet, aşırılıkçılık, terörizm gibi küresel siyaset ve İslam dünyası açısından daha acil görünen konular bulunduğu ve 8. Forum ana temasının bu çerçevede karar alıcılara destek olacak şekilde belirlenmesi gerektiği de belirtilmiştir.

İslam dünyası düzeyinde bir Gençlik Zirvesi düzenlenmesi yolunda daha önceki YKG toplantılarında dile getirilen öneri bu kez yeniden görüşülmüş ve bunun için gerekli çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiği dile getirilmiştir. “Eğitim, Bilim, Kültür ve Kitleleş Medya” ana teması ile “Dünya Müslüman Gençlik Zirvesi” düzenlenmelidir. Sudan bu konuda inisiyatif almaya isteklidir. Zirve; eğitim, kalkınma, din, ahlak, siyaset gibi yapıların İslami gençlik üzerindeki etkilerini yerel ve küresel düzeyde barış ve uyum getirecek şekilde ele almalıdır. Dine bakış ve siyaset alanındaki yeni gelişmeler kadar terörizm ve aşırılıkçılıkla mücadele konuları da Zirve’de ele alınmalıdır.

İslam Dünyasıyla İlgili Öneri ve Mülâhazalar

Siyasi dehanın başarılı olmasının temel şartı ekonomik ve askerî güçtür. Bu temeldeki eksiklikler devam ettiği sürece İslam dünyasında bütünleşme girişimleri romantizm ve hayal olarak kalacaktır. Adalet ilkesi ile hareket etmeyen hiçbir gücün kurumsallaşması, sinerjiye dönüşmesi ve kalıcı hâle gelmesi beklenilmemelidir. Öte yandan, güç kapasitesi inşa edilmeden adalet ilkesinin savunulması da imkânsızdır. Güç ve adalet arasında manalı bir muvazene ortaya konulmadıkça çok övündüğümüz medeniyet değerlerimizi hayata geçirmemiz de mümkün olmayacaktır. DİF şemsiyesi altında yürütülen faaliyetlerin amacı sloganik ve duygusal boyuttan gerçekçi boyuta intikale katkı sağlamaktır.

Günümüz İslam dünyası, iktisadi saha başta olmak üzere büyük problemlerle karşı karşıyadır. Dünya kamuoyu nezdinde “İslam” kavramı negatif çağrışımlar içerir hâle gelmiştir. Basmakalıp negatif düşüncelere karşı “İslam”ın güzel adını kurtarmak için Müslümanların üzerine büyük görevler düşmektedir. Gerek İslam ile ilgili negatif düşüncelerin engellenmesi gerekse İslam dünyasının kendi evine çeki düzen verebilmesi için İslam dünyasının kendine özgü öneriler ve eleştiriler getirmesi gerekmektedir. Modernitenin getirdiği sorunları görmezden gelmek ya da kenarda durmak, bu sorunlardan kaçınmaya çalışmak işe yaramayacaktır. Dolayısıyla belli başlı konularda politika önerileri geliştirilmesi ve bunların uygulamaya behemehâl yansıtılması gerekmektedir.

Teknolojik gelişmelerle birlikte siyasi ve sosyolojik hayatın doğası da küresel düzeyde değişmektedir. Yeni koşullara uyum sağlanamaması ciddi sorunlar doğurmaktadır. Günümüzde devlet-dışı aktörlerin gittikçe artmakta olan hareketliliği nedeniyle devletler hayatın bazı alanlarında sadece liderlik yapmaktadır.

Devlet doğasının değişimi ile birlikte güvenliğin sınırları da yeniden tanımlanmaktadır. Robot ve internet teknolojilerindeki gelişmeler, İslam dünyasını iş koşulları bakımından tehdit etmektedir. Tedbir alınmaması hâlinde büyük kitleler işsiz kalma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Teknolojik dönüşümün yönetilememesi hâlinde birkaç yıl içerisinde insan kaynağının büyük bir bölümü işgücünden tasfiye edilmiş olacaktır. Sürücüsüz taksiler ve toplu taşıma araçları, 24 saat karanlıkta çalışan fabrika robotları işçi ihtiyacını azaltacaktır.

Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da bölgesel güçlerin siyaset ve güvenlik alanlarında küresel aktörlerin planlarını ve faaliyetlerini etkileyecek şekilde “oyun değiştirici” kapasiteye sahip oldukları göz ardı edilmemelidir. Ne var ki, bu potansiyelin etkinleştirilmesi ancak bölgesel eşgüdüm ve işbirliği ile mümkün olabilecektir.

Ayrıca, mikro-milliyetçilik, terörizm ve aşırılıkçılık gibi bölücü akımlar bölgesel ve küresel güçlerin sorun çözme, karar alma ve sonuç belirleme kapasitelerini her geçen gün biraz daha aşındırmaktadır. Dolayısıyla, bu konuda yaşanacak zaman kaybı bölge ülkelerinin tahammül edemeyeceği olumsuz sonuçlar doğurabileceğinden, gerekli adımlar bir an önce atılmalıdır.

İslam dünyasında eleştirel düşünce zayıf olduğu için yeni gelişmeler gereğince tartışılmamaktadır. İslam ülkelerinin yumuşak gücü akıllı gücün bir parçası hâline getirme kapasiteleri son derece düşüktür.

Ekonomik krizler ve İslami finans kurumları; finans, mal ve hizmet sektörleri göz önünde bulundurularak yeniden değerlendirilmeli ve uygun politikalar geliştirilmelidir. Bu alanda İslam dünyası perspektifi ile yapılacak çalışmalar tüm insanlığın geleceğini etkileyecektir.

İslam dünyası düzeyinde iktidar-halk ve din kurumu-halk arası ilişkiler ve din-ahlak-hukuk ilişkileri ve İslam'ın toplum ve toplumsal yapılar üzerindeki rolü, küresel siyasi ve iktisadi gelişmeler çerçevesinde süratle gözden geçirilmelidir. Ekonomik aktörler, ulus-ötesi şirketler, bazı etkili uluslararası örgütler gibi en önemli küresel güçler en az demokratik olan aktörleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu güçler halkların hatta ulusal hükümetlerin görüşlerini yansıtmaktan ve çıkarlarını düşünmekten çok uzaktır. Otoritelerin ve halkların, müdahale yöntemlerinin çerçevesini belirleme konusunda İslami değerlerin öneminin ve yerinin ne olduğu konusu açıkça tartışılmalıdır.

Çevresel sorunların çözümünde İslami bir “çevre” tanımı yapılmalı ve öneriler geliştirilmelidir.

Terörle mücadelede yeni yöntem ve yaklaşımlar geliştirilmelidir. İslam dünyasının zaaf ve güç noktaları ile ilgili değerlendirmeler yapılmalıdır.

İslam ülkelerinde temel iletişim ve dinî metinler üzerindeki çalışmaların rahatlıkla yürütülebilmesi için İngilizce ve Arapça dil eğitimine daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir.

22 Eylül 2016, Kuala Lumpur